

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньо-професійною програмою
«Економіка, планування та управління бізнесом»
на тему: «**ДЕРЖАВНА РЕГУЛЯТОРНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ**
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

Виконавець:

студент ФЕУП

Годованюк Денис Анатолійович _____

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., старший викладач

Фіалковська Анастасія Андріївна _____

/підпис/

Одеса 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Стрімкі трансформаційні перетворення у світі, що розпочалися наприкінці ХХ ст., все більше підсилюють відрив розвинутих країн із постіндустріальною економікою від інших. Ефективною можливістю скоротити цей розрив і досягти не тільки прийнятних темпів економічного зростання, але й його якісного наповнення, є форсований перехід національної економіки на рейки інноваційного розвитку. При цьому, існуюча сьогодні динаміка світових тенденцій вимагає від України запровадження найбільш випереджальної моделі подальшого розвитку та мобілізації суспільних ресурсів на основних напрямках прориву у постіндустріальну та інформаційну суспільну формацію.

На сучасному етапі розвитку економіки України вагомий резерв прискорення економічного зростання та зміцнення конкурентоспроможності національної економіки зберігається в активізації розвитку інформаційного суспільства загалом та ІТ-сфери зокрема. Розвиток вітчизняної ІТ-сфери забезпечує досягнення низки макроекономічних ефектів, які вже зараз здійснюють позитивний вплив на соціально-економічний розвиток держави та, у разі підсилення, в середньостроковій перспективі можуть зумовити якісні структурні зміни та модернізацію національного господарства, перетворення ІТ-сфери на потужну «точку зростання» національної економіки. При цьому активізація розвитку сфери інформаційних технологій потребує не тільки фінансово-економічної підтримки, а й вимагає вдосконалення відповідної нормативно-правової бази та спеціалізованого регулювання ІТ-галузі. Стійкий і динамічний розвиток цієї сфери опосередковує появу відповідних правових актів та економічних регуляторів.

Теоретичні і практичні аспекти вивчення державної регуляторної політики знайшли своє відображення у наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених-економістів, таких як П. Куцик, А. Процикевич, І. Мездебровський, З. Дудар, Т. Ковалюк, Л. Дідківська, О. Кохановська, С. Дубиківський, О. Григор, М. Бажал, І. Федулова, В. Александрова.

Незважаючи на вагомий науковий внесок у дослідженні державного регулювання підприємництва в сфері інформаційних технологій, стрімкі темпи розвитку галузі потребують постійної уваги та використання новітніх інструментів, розроблення дієвих механізмів стимулювання розвитку сфери.

Мета роботи – теоретичні, методичні та прикладні аспекти державного регулювання підприємництва в секторі інформаційних технологій національної економіки.

Для досягнення поставленої мети визначені наступні **завдання**:

- Надати характеристику сектору інформаційних технологій та з'ясувати його значення для національної економіки;
- Визначити теоретико-методологічні засади державного регулювання в сфері ІТ;
- Дослідити міжнародний досвід стимулювання бізнесу в сфері інформаційних технологій;

- Оцінити сучасний стан та тенденції розвитку ІТ-галузі в Україні;
- Охарактеризувати бізнес-екосистему ІТ-індустрії в Україні;
- Проаналізувати проблеми розвитку підприємництва у сфері інформаційних технологій;
- Розробити рекомендації щодо вдосконалення державної регуляторної політики у сфері ІТ;
- Навести стратегії держави щодо подальшого розвитку галузі та спрогнозувати обсяги ІТ-ринку на найближчі роки.

Об'єкт дослідження – процес обґрунтування напрямків державної регуляторної політики в ІТ-сфері національної економіки.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних та прикладних аспектів державного регулювання розвитку сфери інформаційних технологій.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань в роботі використовуються наступні методи дослідження: історичний – для проведення ретроспективного аналізу процесу розвитку галузі; системного аналізу, логічного узагальнення та формалізації – при наданні оцінки ролі сфери інформаційних технологій в економіці; економіко-статистичного аналізу (табличний, графічний, групування, класифікації) – при дослідженні стану та тенденцій розвитку вказаної галузі для наочного зображення та схематичного подання матеріалу дослідження; нормативно-правовий – для аналізу інституційного забезпечення засад державного регулювання; економічного моделювання – для прогнозування сценаріїв розвитку; також було використано методи SWOT-аналізу, порівняння та оцінювання, а також синтезу, індукції та дедукції. Використано програмне забезпечення пакету Microsoft Office (Word, Excel) для побудови таблиць, графіків та прогнозів.

Інформаційною базою дослідження слугували фундаментальні положення теорії державного регулювання, законодавство України «Про Національну програму інформатизації», «Про телекомунікації», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про наукові парки», «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій», «Про державну підтримку розвитку індустрії програмної продукції» та ін., а також державні цільові програми, офіційні статистичні матеріали Державної служби статистики України та Національного Банку України, інформаційні та аналітичні матеріали, публікації вчених у періодичних виданнях, ресурси мережі Інтернет.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (78 найменування). Загальний обсяг роботи становить 104 сторінок. Основний зміст викладено на 94 сторінці. Робота містить 10 таблиць та 15 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра підготовлено статтю на тему: «Стан розвитку інформаційних технологій в Україні» у науковому студентському віснику Факультету економіки та управління підприємством.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні аспекти державної регуляторної політики у сфері інформаційних технологій»* розглянуто основні поняття, досліджено вплив ІТ на економічний розвиток підприємств та систему господарства країни. Наведено теоретико-методологічні засади та міжнародний досвід державної регуляторної політики щодо сприяння розвитку ІТ-сектору.

У другому розділі *«Аналітична оцінка розвитку сектору ІТ національної економіки»* надано характеристику стану використання інформаційних технологій українськими підприємствами, досліджено структуру, основні показники розвитку галузі інформаційних технологій. Встановлено основні проблеми, що перешкоджають розвитку сфери ІТ.

У третьому розділі *«Шляхи трансформації державної регуляторної політики в ІТ-галузі»* обґрунтовані стратегічні цілі та завдання стратегії розвитку галузі інформаційних технологій, розроблено прогнозування обсягів ІТ-ринку України на 2019-2021 роки.

ВИСНОВКИ

1. Роль інформаційних технологій у суспільстві перманентно поширюється, охоплюючи усе більше сфер їх застосування – науку, освіту, економіку, транспорт, зв'язок, комунікації, менеджмент, державне управління, оборону, політичне життя, культуру, побут тощо. Однак при цьому у методологічній площині констатується певна проблематика щодо ідентифікації та адаптації потенціалу інформаційних технологій для забезпечення позитивного економічного розвитку.

2. Сектор інформаційних технологій економіки виступає як сукупність галузей господарства, основним продуктом яких є науково-технічна інформація у всіх її видах і формах, у тому числі продукти інформаційних технологій і засоби їх виробництва. Цей сектор економіки спирається на високі технології, що створюються в основному електронною промисловістю, і складає основу сфери послуг сучасної національної економіки.

3. Проведений опис світового ринку інформаційних технологій показав, що його особливостями є:

- висока активність продукування нових товарів;
- стрімка динаміка розвитку порівняно з іншими ринками;
- висока інноваційність та динамічність зміни технологій; формування принципово нових моделей взаємовідносин між учасниками ринку;
- високі вимоги учасників ринку до якості товару; високий рівень конкуренції;
- інтеграція і зближення інтересів виробників продуктів, науково-дослідних та інноваційних структур (інноваційних кластерів, технопарків, венчурних площадок, ІТ-шкіл).

4. З'ясовано, що державна політика у секторі інформаційних технологій формується як складова частина соціально-економічної політики держави в цілому і спрямовується на раціональне використання промислового та науково-

технічного потенціалу, матеріально-технічних і фінансових ресурсів для створення сучасної інформаційної інфраструктури в інтересах вирішення комплексу поточних та перспективних завдань розвитку економіки країни і тому повинно базуватися на системному підході та програмно-цільовому методі. Принципами такої політики є доцільність, адекватність, ефективність, збалансованість, передбачуваність та прозорість та врахування громадської думки.

5. Пріоритети державної регуляторної політики у сфері інформаційних технологій мають бути не постійними, а визначатися на певний період і коригуватися залежно від ситуації. Першочергово вони надаються підтримці заходів виходу країни з економічної кризи, вдосконаленню нормативно-правової бази сучасним потребам взаємовідносин суб'єктів господарювання., формуванню ринкових відносин, створенню сучасної інформаційної інфраструктури, інформатизації соціальної сфери, фінансової та грошової системи, створенню відповідної стимулюючої політики органів доходів і зборів, що підтверджується досвідом розвинутіших світових інформаційних технологій.

6. Розвиток ІТ-індустрії в Україні, яка в своїй більшості представлена сервісними (аутсорсинговими) ІТ-компаніями, значно випереджає середні темпи розвитку сегменту у світі.

7. Сектор ІТ в Україні створює майже 4% валового продукту, а ІТ-послуги посідають друге місце серед експорту послуг з України після транспортних послуг, зростаючи щороку на 12% та створюючи дохід у розмірі 2,115\$ млрд.

8. Через слабку розвиненість внутрішнього ринку (близько третини підприємств України загалом не користуються ширококутовим доступом до Інтернету) абсолютна більшість доходів має саме іноземне походження. Третина надходить зі Сполучених Штатів (653,99 млн дол. США), на другому місці — Велика Британія. Українські фірми також тривалий час співпрацюють із представниками Швейцарії, Німеччини, Канади, Ізраїлю, Швеції.

9. Враховуючи відповідні тенденції, український ІТ-сектор характеризується переважно позицією постачальника на експорт не повного фінального продукту, а лише його елементів, тобто своєї «сировини».

10. Головною цінністю для ІТ-компаній є люди, тож кількість зайнятих у галузі є одним із головних питань. Загалом у сфері інформації та телекомунікації працюють 331 тисяч спеціалістів, половина з яких зареєстрована як ФОП. Така ситуація продиктована тим, що, у порівнянні з іншими галузями економіки, ІТ є у значному ступені трудо- та наукомісткою, тож витрати на персонал становлять мінімум чверть собівартості продукту.

11. Попри високий рівень оплати праці, ІТ-індустрія все одно потерпає від нестачі кадрів. Вітчизняні підприємства змушені конкурувати за таланти не лише одне з одним, але і з представниками інших країн. Особливо актуальним є питання відтоку спеціалістів

12. Щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні варто виділити слабкість чинника цифрової конкурентоспроможності. У 2018 р. індекс

цифрової конкурентоспроможності України за даними Міжнародного інституту управлінського розвитку склав 51,3 (максимальне значення - 100,0), що відповідає 58 місцю з 63 країн.

13. Галузь інформаційних технологій є індустрією знань, талантів та експертизи, тому головне завдання ІТ-екосистеми — забезпечити постійну взаємодію учасників ринку на різних рівнях у площині обміну досвідом та комунікації задля вирішення спільних завдань, що стоять перед гравцями ринку, а завдання держави у даному напрямку – усіляко сприяти, розроблюючи відповідні програми підтримки, надавати інституціонально-інвестиційну підтримку. До такої екосистеми відносяться профільні бізнес-асоціації, стартапи, регіональні об'єднання (кластери), вищі навчальні заклади, що активно розвивають напрям технічної освіти та приватні освітні проекти, інноваційні парки, технологічні хаби, масштабні індустріальні події, професіональні формальні та неформальні спільноти. Кожен з цих елементів має свої пріоритети та вектори роботи, що в результаті створює позитивні умови для розвитку галузі.

14. Встановлено, що ІТ-сектор не тільки швидко розвивається, а й стикається з внутрішніми перешкодами, без яких розвиток ринку ІТ в країні відбувався б значно швидше. До таких перепонів відносяться недостатній захист прав інтелектуальної власності; непередбачуваність та зміни у законодавстві, його недосконалість та невідповідність сучасним потребам ринку; недостатній маркетинг ІТ-напрямку в країні та поза її межами; недостатня інституціональна підтримка; обмежена пропозиція фахівців; недорозвинена екосистема, обмежена кількість та недостатня підтримка технопарків, кластерів та інкубаторів; недорозвинена екосистема та обмежена кількість технопарків, кластерів та інкубаторів; відсутність виробництва замкнутого циклу ІТ-технологій; посилення інтелектуальної міграції; надмірне податкове навантаження та інші.

15. Запропоновано комплекс заходів у сфері державної регуляторної політики для подолання існуючих проблем та стимулювання прискореного розвитку галузі за такими напрямками як бюджетно-податкове стимулювання; фінансово-інвестиційного забезпечення; вдосконалення нормативно-правової бази та її гармонізація з міжнародними правовими нормами; покращення інтелектуально-кадрового забезпечення як ключового ресурсу подальшого розвитку ІТ-сфери; реалізація інфраструктурно-економічного інструменту підтримки ІТ-сфери.

16. Застосовано декілька моделей для побудови прогнозу обсягів ІТ-ринку у перспективі 2019-2021 рр. Згідно них, варто очікувати його розширення до 148,7 млрд грн у 2019 році, до 184,9 млрд грн у 2020 і до 231,5 млрд грн у 2021 році. Обсяг експорту ІТ-продукції очікується наростити до 2,568 \$ млрд до 2022 року. Такий прогноз виходить з припущення, що капітальні інвестиції у галузь продовжатимуть стрімко зростати і становлять 7407,5 млрд грн у 2021 році.

АНОТАЦІЯ

Годованюк Д.А., «Державна регуляторна політика у сфері інформаційних технологій».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за магістерською програмою професійного спрямування «Економіка, планування та управління бізнесом». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019

У роботі розглядаються теоретичні аспекти державної регуляторної політики у сфері інформаційних технологій та їх роль для розвитку національної економіки, досліджено світовий досвід зі стимулювання галузі. Проаналізовано сучасний стан ІТ-ринку та екосистеми розвитку ІТ в Україні, розглянуто основні проблеми галузі. Запропоновано основні напрямки державної політики стимулювання розвитку сфери інформаційних технологій та прогноз основних показників розвитку ІТ-сектору.

Ключові слова: інформаційні технології, розвиток, інвестиції, державне регулювання, стимулювання економіки, прогноз, ІТ-екосистема, кластери.

ANNOTATION

Godovaniuk D.A., “State regulatory policy in the sphere of information technology”.

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty "076" Entrepreneurship, Trade and Stock Exchanges " under the Master's program "Economics, Planning and Business Management". – Odessa National Economic University. – Odessa, 2019

Theoretical aspects of government regulatory policy in information technology and its role in the development of national economy are investigated. The international experience in IT industry stimulation is explored. Current Ukrainian IT market and IT ecosystem are assessed. Some directions of the government`s IT regulatory policy improvements are suggested. Forecasts of the key IT`s development indicators are proposed.

Key words: information technology, development, investments, government regulation, economic stimulation, forecast, IT ecosystem, clusters.